

GINER, Salvador. *El futur del capitalisme*. Barcelona: Edicions 62: Península, 2011. 168 p.

Teresa Montagut. Departament de Teoria Sociològica. Filosofia del Dret i Metodologia de les Ciències Socials. Facultat d'Economia i Empresa. Universitat de Barcelona. Av. Diagonal, 690, 08034 Barcelona, Espanya. Tel.: 00 - 34 - 934 039 856. Fax: 00 - 34 - 934 021 894. A/e: montagut@ub.edu.

No podem predir el futur, però sí que podem analitzar cap a on ens estem encaminant si no es varien els comportaments i dinàmiques que condueixen el nostre sistema en una direcció determinada. Aquesta és l'aportació del llibre d'en Salvador Giner publicat recentment, *El futur del capitalisme*. Llibre en què repassa les teories, des de les clàssiques fins a les més recents, que faciliten la comprensió de la transformació històrica del capitalisme i que permeten plantejar el context de la crisi actual. El rigor de la seva anàlisi condueix a pensar que no hi ha alternativa. Més enllà que ens agradi o no, que el trobem injust o el menyspreem, ara per ara, sembla que el capitalisme pot tenir corda per a estona, només s'ha d'adaptar. És el que ha passat en diferents moments del seu desenvolupament.

No és el mateix el capitalisme del segle XIX que el del segle XX i, ben segur, no serà igual el que sorgeixi d'aquesta crisi de començament del segle XXI. El canvi més significatiu el va produir la intervenció de l'estat. Precisament per a mantenir el sistema que es basa en el *laissez-faire*, en la no intervenció, va ser necessari un ordre polític que conduís aquest mercat lliure. (Ja Polanyi va analitzar i explicar com, fins i tot en els inicis del capitalisme, perquè es desenvolupés el lliure mercat, es va necessitar la intervenció del govern.) La segona etapa de la qual ens parla Giner —inici que m'atreuria a situar deu anys després del que ell esmenta—, caracteritzada per la intervenció de l'estat, va donar peu al que ara denominen *estats del benestar* o *estats protectors*. Els estats del benestar van domesticar les economies nacionals. Els governs tenien capacitat per a dur a terme polítiques redistributives internes, mentre que el pacte entre el capital i el treball permetia garantir l'ocupació i el consum. I aquesta manera de gestionar el capitalisme va començar a trontollar a partir de la crisi econòmica de 1973 promoguda per la pujada dels preus del petroli. Cap a finals del segle passat —en part a causa de les possibilitats que ofereixen les noves tecnologies— el capitalisme s'ha tornat a dislocar, actuant a escala transnacional i dificultant el govern de les economies nacionals, i no hi ha cap ordre mundial capaç de redreçar-lo. El capitalisme financer no és el mateix que el capitalisme productiu. En aquest sentit, sí que es pot parlar d'una nova economia. Una economia basada en l'especulació i no en la producció. El capitalisme és la reinversió dels guanys per a obtenir més beneficis, però aquests beneficis poden ser generats pel capitalisme productiu, és a dir, basats en la producció de béns i serveis que han de ser consumits (i, per tant, es requereix capacitat de consum generalitzada en la població) o pel capitalisme financer, especulant i jugant amb els diners, en definitiva, allunyant-se de la societat. I aquesta és la fase que estem travessant.

Ara bé, les societats són dinàmiques, estan en evolució contínua. La «mudança social» (expressió que Giner fa servir molt sovint i que ha estat ben estudiada pels sociòlegs), comporta que no només el capitalisme de finals del segle XX sigui diferent sinó que també ho és la mateixa societat. I aquí entra la seva crida a una *societat decent*. Una societat decent basada en una austeritat compartida, igualitària, que permeti les diferències culturals i personals tot respectant i premiant el mèrit. Giner ens parla, entre d'altres, de la necessitat d'una economia solidària, d'un laïcisme que fomenti la ciència i el debat públic, de la necessitat d'una educació que promogui la raó. Valors cívics que s'han anat allunyant de la ciutadania i que són tan necessaris de recuperar tant individualment com col·lectivament. Sovint es confonen els conceptes de *governamental* i *públic* (i en determinats contextos fins i tot s'intercanvien). Però, *públic* significa també comú, de tothom, i no necessàriament governamental. Des dels clàssics grecs, el ciutadà amb esperit públic o esperit cívic és aquell que es preocupa de tota la comunitat. Un ciutadà que, a més de drets assumeix unes responsabilitats, i això, en tots els àmbits de les relacions socials, també en les econòmiques.

I en aquest sentit, aquesta austeritat igualitària com a principi moral de convivència que predica no avalaria les retallades de les polítiques socials que alguns governs estan programant avui, sinó més aviat exigeixen l'eliminació de l'opulència innecessària i del malbaratament. El gir ètic, social i liberal per a transformar el capitalisme que ens proposa Salvador Giner ha de permetre les polítiques redistributives necessàries per a capacitar la ciutadania per a exercir els seus drets i complir els seus deures. Comparteixo els seus desitjos que el «capitalisme dependrà del fet que sigui compatible amb un increment de la llibertat de la ciutadania en el marc d'una tendència a la igualtat de les condicions de partida» però, alhora, no crec que sigui gaire fàcil. Ens caldrien governs forts que poguessin recuperar la política amb majúscules. La política de cara als ciutadans, capaç de posar el mercat al seu servei i no a la inversa i capaç de posar ordre al sistema financer. No oblidem que la crisi ha nascut de la manca d'una governabilitat global que ha repercutit també en els governs nacionals.

El capitalisme és més que un sistema econòmic. L'economia està incrustada —forma part— de les relacions socials. És, per tant, una relació social i, en aquest sentit, el llibre de Giner mostra les responsabilitats que tots i cadascú de nosaltres tenim vers el bon govern de les societats. Les forces del mercat no les coneixem, però sí que sabem com operen aquells que concentren el *gran poder* i que impossibiliten que la gent pugui actuar en aquest mercat. Si la civilització capitalista, amb totes les seves servituds, conté la llavor de llibertat, com diu Salvador Giner, aleshores, més que mai, avui és necessari assumir i practicar les responsabilitats ciutadanes de cara al futur de la humanitat.